

LUND UNIVERSITY

Statliga forskningsmedel bör finansiera kritisk samhällsforskning

Clark, Eric

Published in:
Sydsvenskan

2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Clark, E. (2008). Statliga forskningsmedel bör finansiera kritisk samhällsforskning. *Sydsvenskan*.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

ORDET · SPECIAL

Under denna vinjett bereder vi plats för längre, resonerande inlägg eller en samlad debatt på ett speciellt tema.

Finns det en utveckling som inte förutsätter konsumtion? Är antikonsumism något som inte bör debatteras av forskningen, om den är finansierad av statliga forskningsmedel? Eller blir resultatet av ett sådant påbud en omvänd stalinism, där näringslivet och inte staten, dikterar villkoren? Frågorna väcks i ett av dagens inlägg.

FORSKNING

Statliga forskningsmedel bör finansiera kritisk samhällsforskning

► Företrädare för två mäktiga intresseorganisationer gör sig till domare över vad som är "seriös" miljöforskning och vad som är "ideologi" och "löst tyckande". Fredrik Bergström, vd för Handels utredningsinstitut och Jonas Frycklund, ekonom på Svenskt Näringsliv, är bekymrade över det sätt statliga forskningsmedel används för "konsumtionskritisk ideologi" (Aktuella frågor, fredagen den 28 december). Forskningsstiftelsen Formas pekas ut som särskilt illavarslande, då den finansierat flera "projekt med antikonsumentistisk inriktning". Bergström och Frycklund tycker det är rimligt att "kräva att en statlig forskningsstiftelse håller sig mer neutral i viktiga debattfrågor", och även att den "avstår från debatt och koncentrerar sig på forskning".

Varför? "Utan konsumtion – ingen utveckling." Med detta slagord vill Bergström och Fryck-

Svenskt Näringsliv ger betydande bidrag till denna del av forskningslandskapet. Desto viktigare då att staten finansierar fri forskning värd namnet.

Vetenskapsrepubliken (begreppet är Michael Polanyi:s i en modern klassiker till försvar för den fria forskningen utan styrning från stat eller mäktiga intressen) är inte isolerad från samhällslivets politiska dimensioner. Bergström och Frycklund upp-

repar en naiv och alltför vanlig föreställning om att vetenskap kan och bör vara värdenet. Varken vetenskapshistoria eller vetenskapsteori ger stöd för en sådan förenklad bild. Det är bland annat därför högskolelagen formulerar som allmän princip för forskning att "forskningsproblem får fritt väljas". Det står inget om att forskningsproblem skall vara värdenet. Tanken är absurd.

Samma lag ställer krav på hög-

skolor att "samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet", den så kallade tredje uppgiften (efter forskning och utbildning). Bergström och Frycklund vill censurera denna tredje uppgift. Statligt finansierad forskning ska tygas. Har du som forskare fått statliga forskningsmedel, eller har forskning i din statliga tjänst, ska du hålla dig "neutral" i alla lägen och "avstå från debatt". Endast privatfinansierad forskning skall tydligen få verka fritt i offentlig debatt och i den ständigt pågående utformningen av samhällsnormer och värderingar. Perspektivet är en omvänd stalinism. Istället för staten är det näringslivet som reglerar över ordet. Ingetdera borgar för ett livskraftigt forskarsamhälle. Vetenskapsrepubliken fungerar bäst när den får självreglera (till exempel genom sakkunnigbedömning av ansökningar och manus), utan inbland-

ning av stat eller mäktiga intressenter.

Risken är ganska liten att den forskning som Formas finansierar på sikt kommer att betraktas av eftervärlden som ensidigt ideologiskt präglad, därför att den i stora drag styrs självreglerande inom vetenskapsrepubliken. Den risken är däremot betydligt större vad gäller forskning vid organ som så tydligt skyltar med vilka intressen styr verksamheten, exempelvis Handels utredningsinstitut och Svenskt Näringsliv.

Det finns mycket belägg för vikten av kritiskt tänkande för såväl vetenskaplig utveckling som samhällsutveckling. Där för betonas med följande kloka ord i högskolelagen att utbildning "skall utveckla studenternas förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar". Utan kritisk samhällsforskning – ingen hållbar utveckling.

Eric Clark